

РЕФОРМИ, РЕФОРМИ...

Европската комисија го даде своето мислење за барањето на Македонија за полноправно членство во Унијата, но клуч за во ЕУ се реформите, е пораката од Брисел. Сè е во рацете на Владата, која треба да ги оствари условите за почнување преговори. Мислењето кое го даде Комисијата зависеше од политичката стабилност во Македонија и од напредокот кој земјата го остварува во реформите во судството и во економијата, како што посочи Оли Рен на прес-конференцијата во Брисел, каде беше со шефицата на македонската дипломатија Илинка Митрева. Самитот за проширување на НАТО ќе се одржи во 2008 г. Власта вложи премногу пари и енергија во реформите на одбраната, а заборави дека економијата е слаба, судството неефикасно, а има корупција и криминал, се сигналите од Вашингтон, од НАТО-експертите, по одлагање на Самитот од 2006 г.

Еве кус преглед на пораците за реформи: иако се тешки и болни морате да продолжите со реформите, е најновата порака, која во својот куфер од Вашингтон ја донесе светскиот банкар Брус Кортни; иднината на западниот Балкан е во Европа, но затоа ќе треба да спроведете болни реформи неопходни за земјата да функционира во ЕУ и се витален дел од модернизацијата, нагласи британскиот министер за Европа, Даглас Александар; стагнираат реформите во Македонија, ЕУ во годишниот извештај за економијата проценува дека во 2004 година процесот на структурните реформи во Македонија стагнирал, споредено со претходните години и се посочува како земја која остварила најмал пораст во економијата од сите анализирани земји; "Немате време за губење и простор за (само)зодо-

волство", Шигео Кацу, втор човек на Светска банка. Повеќе политички од економски, но индиректни пораки за реформите; "Крајно време е Владата да се зафати со реформи", Франек Розвадовски, главен преговарач на ММФ за Македонија; "Макроекономската стабилност не може да ги даде посакуваните резултати, ако истовремено не се спроведуваат структурните реформи во сите области"; Шигемитсу Сугисаки, вториот човек од ММФ ги повика и ги потсети Владата, опозицијата и синдикатите заедно да ги спроведуваат реформите.

Од кусата ретроспектива на ситуацијата со реформите во Македонија се добива впечаток дека тие и не почнале да се спроведуваат. Но, бидејќи ставовите, оценките и пораките доаѓаат од надвор и тоа од најкомпетентни структури и личности, тие биле, се и ќе бидат најмеродавни и единствено најприфатливи за нашите политичари и за Владата, а нивното мото е: реформи, реформи и реформи. Значи, НАТО и ЕУ бараат (условуваат) реформи. Владата (и поранешните) вели: правиме, спроведуваме реформи. Но, тука веднаш дилема. Се поставува суштинското прашање: што е тоа реформа? Реформа е латински збор и значи преиначување, преобразба; преуредување, поправка; подобрување на некоја состојба без промена на суштината; промена на подобро на постојното уредување по законски пат. Структурни реформи - промена на подобро на составот, на распоредот на ресурсите. Дали во Македонија имаше и има реформи и кога тие почнаа? Одговорот е да. Тие почнаа со транзицијата.

На почетокот тоа беше приватизација - промени, реформи, кои водеа кон т.н. народен капитализам. А тоа значеше почеток на реформи спо-

ред принципите на "Брауново движење" (спонтано, хаотично движење во физиката). Сите поранешни самоуправувачи станаа акционери.

Но, тој процес се одвиваше така што веднаш се формира финансиската олигархија во комбинација на олигарси од стариот и од новиот режим, кои набрзо се изјаснија дека самоуправувачкиот капитализам е невозможен. Почна масовен процес на преземање на управувачкиот пакет акции во претпријатијата и паралелно се бараа бенефицирани услови, за домашниот крупен капитал. Тоа значеше производниот капитал, бидејќи немаше никакви инвестициони вложувања, што побрзо да се обезвредни и да се претвори во недвижност. Тоа беше, според нив, домашен капитализам, што значеше - стечај и затворање на производните технолошки процеси на застарена и необновувана технологија, и бркање на работниците како технолошки вишок и стечајци.

Кога на тој начин се оствари доминација над клучните ресурси, над фирмите "докажани" загубари ништо не можеше да ја спречи втората фаза на продажба на "стратешки партнери": странски фирми или "наши странци", односно "оф шор фирми" (фирми од улица), без т.н. претходно изготвена програма за рестартирање и без никаква обврска за воведување современи технологии.

На тој начин се создадоа политичка елита и бизнис олигархија, кои се етаблираа во "државниот кризен менаџмент", кои управуваат, административираат и работат во владини и разни невладини организации и остваруваат "пристојна" транзициона рента. А нивната работа се сведува на креирање амбиент за стопанисување, а никако не покажуваат интерес и волја,

да ги испробаат практичните ефекти на тој амбиент.

Што се случува со приходите од приватизацијата (!?), како и со кредитите од Светска банка и од ММФ? Тие, обично одат во државната потрошувачка и во покривање на буџетските дупки. Ја хранат инфлацијата и дефицитот во платниот биланс (!?), а приходите од продажбата на акциите, бесплатно се делат по "некакви" закони.

Во такви непроменети околности, огромните средства одат во друга насока, а не на рестартирање и на отворање нови претпријатија и нови вработувања. Тоа покажува дека во тек е само уште една имотна прераспределба.

При овие проблеми, кои би биле алтернативите? Клучно е што недостасува визија кон какво општество тежнееме и какво е нашето место во глобалната економија. На сцена се многу идеи и иницијативи, но во тековната турбуленција сè уште не може да се види идната конфигурација.

Надворешните надлежни институции, спонзори и ментори на реформите, кога велат дека реформите се тешки и болни, мислат не за народот (како што мисли Владата!), туку за "реформаторите". Тие гледаат дека Владата и политичарите се без идеја за вистинските механизми и за институциите кои ќе овозможат реформи. Затоа, кога потсетуваат и нагласуваат дека "крајно време е Владата да се зафати со реформи", мислат на вистински реформи - промена на подобро!

Затоа ќе треба прво реформа на "реформаторите", на нивниот ментален склоп. А тоа навистина е "многу тешко и болно". И се граничи со невозможност.

**Васил Томовски,
Скопје**

МАКЕДОНИЈА ОД СОН ДО ЈАВЕ

Еве, јас веќе долги години набљудувам еден процес кој се случува во нашава држава, кој го нареков "чудесен сон". Не знам можеби звучи малку чудно, но тргнав од нашето мото, односно "сè е чудно". Па, така да тргнам од почеток, односно ова набљудување почнува од 8 септември 1991 година, кога го остваривме нашиот вековен сон - ја обновивме државата на Филип II, Александар Македонски, државата на Самуил, ги остваривме идеалите на нашите Илинденци, добивме самостојна Македонија на ова прекрасно мало парченце земја. И така во тие среќни и весели моменти, моменти полни со неизмерна сила и амбиција, за да ја оствариме нашата утопија, нашето општество се сопна и падна во тој "чудесен сон" од кој не можеме да излеземе ниту денес. Па, така ќе почнам со анализата на моето набљудување. Всушност, на почетокот не се гледаше некој особен колапс на системот и на институциите во државава, но се случи ("чисто случајно"). Потоа следуваше еден период на "волшебна пасивност" каде сè си одеше полека наназад. И тогаш, некаде околу 1995 година, решивме да направиме еден чекор, за да не го допреме дното. Односно го истакнавме нашето вековно знаме - симболот на нашата Македонија, потоа решивме да направиме краток прекин на тој шверцерски канал кој минуваше низ нас и кога се по-

надевавме малку - сè отиде во вода. Односно за малку ќе ни отидеше господинот претседател, ни отиде знамето, името и за малку не отидовме и ние, но се случи тоа што се случи. Потоа продолжува моето набљудување и повторно следуваат неколку години на веќе спомнатата "волшебна пасивност". И, да речам, некои помислија дека повторно се будиме, односно избори, нова влада - ова-она - и кога на крај излезе "ОНА". Значи, некој добро си работел и си планирал овие години, па си доби женско дете, "она". И кога ние така поспани де ваму, де таму почнавме да викаме по нашите пријатели кои ги немаме, за среќа наша во тој сон на јаве ни дојде "дедо Боже", кој на "мирен", "едноставен", "чудесен" начин ни ги реши проблемите - односно не дозволи да отидеме во "пеколот". И така излеговме и од оваа стапица на тие натприродни зли сили и продолживме со нашата веќе традиционална "волшебна пасивност", односно нашиот "чудесен сон". Како што е општо познато, веќе ништо не е исто, односно ние станавме еден антипод, каде сонцето стана месечина, денот - ноќ, а месечината во таа пуста желба да стане сонце - стана пепел. И така, во тоа набљудување, користејќи го методот на набљудување, случајно се пронајдов и себе си. И веднаш тргнав по тој свет "пустина" да го барам одговорот на сè ова - односно да ја барам

препката, која ја спомнав на почетокот, од која паднавме во нашиот "чудесен сон" и веќе добив резултати.

И директно ќе поминам на главното, односно нашата препка не е ништо друго туку "алчността", нашата сега посвоена ќерка "она" е нашето чувство за националност, нашиот патриотизам, нашата љубов кон татковината, а нашиот економски бум - е тоа сме ние, тие што знаеме сè, и сега како да не ја спомнам онаа англиска поговорка: "Подобро е да се биде приближно прецизен, отколку прецизно погрешен". Но, зошто, пак, сега ние да прифаќаме туѓи поговорки кога нè бидува за сè. И искрено, со ваков пристап кон нешта-

та, со ваква чудесна незаинтересираност ниту за нас самите, јас не знам до каде ќе стасаме. Но, мислам дека е крајно време да се погледнеме малку самите, а не да гледаме само на другите, и дури тогаш можеби ќе тргнеме напред. Односно ќе признаеме, барем во себе, дека за најголем дел од нештата кои ни се случија и кои ни се случуваат сами ние сме си виновни и само ние. Но, постои надеж, постои можност, капацитет да излеземе од оваа беда и ќе излеземе, но ќе треба да се потрудиме, а и време е...

Никола Димитровски,
студент
Кратово

Рубриците ФОРУМ и ПИСМА ја отсликуваат нашата отвореност кон јавноста. Овде автентично објавуваме и текстови кои не се во согласност со нашата уредувачка политика.

**ОТВОРЕН КРАЈ
СО ХРИСТИНА**

премиера: Недела 17.10
репризи: Четврток 22.10
Сабота 13.10

МТМ
ТЕЛЕВИЗИЈА

и локалните
ТЕЛЕВИЗИИ ВО
МАКЕДОНИЈА
СЦГ и БИХ

Мулти